

Η λιτότητα στις χώρες της Βαλτικής—η νέα απατηλή ελπίδα

Των Rainer Kattel και Ringa Raudla

12 Ιουνίου 2012

Η Ιρλανδία αποτελούσε κάποτε παράδειγμα επιτυχίας των μέτρων δημοσιονομικής λιτότητας, αλλά οι απογοητευτικές οικονομικές επιδόσεις της χώρας το τελευταίο διάστημα έχουν αναγκάσει τους απολογητές της λιτότητας να αναζητούν νέο μοντέλο, που φαίνεται ότι το ανακάλυψαν στις χώρες της Βαλτικής. Αλλά η Εσθονία, η Λετονία, και η Λιθουανία είναι εξίσου ακατάλληλα παραδείγματα επιτυχημένων προτύπων της συσταλτικής δημοσιονομική πολιτικής και της «εσωτερικής υποτίμησης» όπως ήταν ο Ιρλανδός προκάτοχός τους. Ο Paul Krugman απέσπασε πρόσφατα την οργή του προέδρου της Εσθονίας επειδή αμφισβήτησε τη θεωρούμενη από πολλούς εντυπωσιακή ανάκαμψη των χωρών της Βαλτικής, σημειώνοντας ότι τα οικονομικά στοιχεία δείχνουν μια τεράστια οικονομική ύφεση που ακολουθήθηκε από θετικούς αλλά μέτριους ρυθμούς ανάπτυξης, που συνεπάγεται ότι πρόκειται ουσιαστικά για μια μερική ανάκαμψη. Αλλά ακόμα και αν βάλουμε στην άκρη τη συζήτηση σχετικά με το πόσο εντυπωσιακοί ήταν οι ρυθμοί ανάπτυξης, το πολιτικό ερώτημα-κλειδί εδώ είναι κατά πόσο μπορεί να χρησιμεύσει η οικονομική ανάκαμψη των χωρών της Βαλτικής ως πρότυπο μίμησης για την προβληματική περιφέρεια της Ευρωζώνης. Στο βαθμό που η Εσθονία, η Λετονία, και η Λιθουανία είχαν έστω και περιορισμένη επιτυχία στο να ανακάμψουν μετά από μια μεγάλη ύφεση, αυτό οφείλεται σε παράγοντες που είναι μοναδικοί στη περίπτωση της Βαλτικής—και που δεν έχουν καμία σχέση με τις εγχώριες πολιτικές λιτότητας.

Μετά την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), οι οικονομίες της Βαλτικής απόλαυσαν μια άνευ προηγουμένου περίοδο οικονομικής άνθησης. Όμως, έχοντας αναπτύξει μη βιώσιμες οικονομίες φούσκας που σε μεγάλο βαθμό τροφοδοτήθηκαν από φτηνή πίστωση που παρείχαν ξένες τράπεζες, οι χώρες της Βαλτικής έχουν πληγεί σκληρά από την χρηματοοικονομική κρίση και την επακόλουθη πιστωτική συστολή. Οι διακυμάνσεις του ΑΕΠ, από σημαντικές αυξήσεις σε μεγάλες πτώσεις, ήταν από τις πιο δραματικές στον κόσμο: στο 20% στην Εσθονία, στο 25% στη Λετονία, και στο 17% στη Λιθουανία. Τα δε ποσοστά της ανεργίας εκτινάχθηκαν σε δυσθεώρητα ύψη: 19,8% στην Εσθονία, 20,5% στη Λετονία, και 18,3% στη Λιθουανία. Το 2009 και το 2010, οι κυβερνήσεις και των τριών χωρών θέσπισαν μέτρα δημοσιονομικής λιτότητας ως μέρος της στρατηγικής εσωτερικής υποτίμησης (ουσιαστικά μια προσπάθεια να μειωθούν οι πραγματικοί μισθοί προκειμένου να ανακτηθεί η ανταγωνιστικότητα). Το 2011, η αύξηση του ΑΕΠ ανήρθε στο 7,6% για την Εσθονία, στο 5,5% για τη Λετονία, και στο 5,9% για τη Λιθουανία, αντίστοιχα.

Οπότε, θα πρέπει οι οικονομίες της Βαλτικής να προβάλλονται ως παραδείγματα επιτυχίας της εσωτερικής υποτίμησης;

Το πρώτο πρόβλημα με μια τέτοια ερμηνεία είναι ότι στην ουσία υπήρξε λίγη πραγματική υποτίμηση (ή «προσαρμογή») σε αυτές τις χώρες. Με δεδομένο το γεγονός ότι οι οικονομίες των χωρών της Βαλτικής είχαν υπερθερμανθεί προς το τέλος της περιόδου της οικονομικής άνθησης που βίωσαν, η αναπροσαρμογή στις τιμές και τους μισθούς ήταν σχετικά μέτρια. Καμία από τις τρεις χώρες δεν βίωσε σημαντικό αποπληθωρισμό και, στην πραγματικότητα, το 2010 και το 2011, ο πληθωρισμός επανήρθε σε ανοδική τροχιά. Η μείωση των πραγματικών μισθών μεταξύ ανώτερων και κατώτερων διακυμάνσεων της οικονομίας ήταν περίπου στο 15% και για τις τρεις χώρες. Μέχρι το τέλος του 2009, οι πραγματικές συναλλαγματικές ισοτιμίες είχαν πέσει κατά τρεις έως πέντε ποσοστιαίες μονάδες από το ανώτερό τους σημείο.

Που μπορούμε, λοιπόν, να αποδώσουμε την επιστροφή στην ανάπτυξη (όσο ελλιπής και να είναι); Οι χώρες της Βαλτικής ουσιαστικά ανέθεσαν την ανάκαμψή τους σε εξωτερικούς φορείς («outsourcing»). Κατ' αρχάς,

στηρίχθηκαν (και εξακολουθούν να στηρίζονται) στη μαζική χρήση των κοινοτικών κονδυλίων—το 20% του προϋπολογισμού της Εσθονίας για το 2010 αποτελείται από μεταβιβάσεις από την ΕΕ. Δεύτερον, οι εξαγωγικοί τομείς των Βαλτικών χωρών είναι βαθιά ενσωματωμένοι στις οικονομίες των Σκανδιναβικών χωρών και της Πολωνίας—οικονομίες που είτε ανέκαμψαν γρήγορα από την κρίση ή, στην περίπτωση της Πολωνίας, δεν βίωσαν καμία κρίση. Αυτές οι μοναδικές περιστάσεις συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στους μέτριους ρυθμούς ανάπτυξης που βίωσαν οι οικονομίες της Βαλτικής, αλλά έχουν ελάχιστη σχέση με τις εσωτερικές πολιτικές.

Και οι τρεις οικονομίες διαθέτουν επίσης ευέλικτες αγορές εργασίας, οι οποίες, όπως προαναφέρθηκε, συνοδεύτηκαν από υψηλά επίπεδα ανεργίας. Και ενώ η ανεργία βρίσκεται το τελευταίο διάστημα σε πτωτική τροχιά, αυτό οφείλεται εν μέρει στα μοναδικά υψηλά επίπεδα μετανάστευσης που επικρατούν στις χώρες της Βαλτικής, ο ρυθμός των οποίων έχει αυξηθεί σημαντικά μετά το ξέσπασμα της κρίσης. Η Λιθουανία και η Λετονία κατέγραψαν μεγάλη μείωση του πληθυσμού το 2011. Οι χώρες της Βαλτικής έχουν σχετικά ήρεμες αστικές κοινωνίες, γεγονός που καθιστά λιγότερο πιθανό ότι η επιβολή των μέτρων λιτότητας θα προκαλέσει αστάθεια και αναταραχή. Αλλά για έναν αυξανόμενο αριθμό ανθρώπων στην Εσθονία, τη Λετονία και τη Λιθουανία, η προτιμώμενη εναλλακτική λύση είναι απλά να εγκαταλείψουν τη χώρα.

Ακόμα και αν ήταν πολιτικά εφικτό για τις κυβερνήσεις στην παραγμένη περιφέρεια της ευρωζώνης να επιβάλουν λιτότητα και «προσαρμογή» χωρίς να προκαλέσουν σημαντική λαϊκή αναταραχή, σίγουρα δεν θα μπορούσαν να αντιγράψουν τους οικονομικούς παράγοντες που ευθύνονται για την ανάκαμψη των χωρών της Βαλτικής. Επιπλέον, η μορφή οικονομικής ανάκαμψης στις εν λόγω χώρες δεν είναι διόλου βιώσιμη. Τα κοινοτικά κονδύλια εξαντλούνται το 2015, και υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα για το αν θα συνεχιστούν και σε τι ποσά. Ενώ οι εξαγωγές των χωρών της Βαλτικής επέστρεψαν στα επίπεδα που επικρατούσαν πριν τη κρίση, το επίπεδο των εξαγωγών δεν είναι καθόλου αρκετά υψηλό για να αντισταθμίσει την έλλειψη της ξένης χρηματοδότησης που χρησιμοποιήθηκε για να τροφοδοτηθεί η ανάπτυξη στα μέσα της δεκαετίας του 2000.

Η αναζήτηση για ένα επιτυχημένο παράδειγμα της εφαρμογής των πολιτικών λιτότητας συνεχίζεται.

Για μια πιο εκτεταμένη συζήτηση επί του θέματος, δείτε http://www.levyinstitute.org/publications/index_gr.php?docid=1545.

Ο Rainer Kattel είναι καθηγητής και διευθυντής του τμήματος Δημόσιας Διοίκησης στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Ταλίν (Εσθονία). Η Ringa Raudla είναι ανώτατη ερευνητική εταίρος στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Ταλίν. © 2012 Levy Economics Institute